

GULDALDERKUNST ER
PÅ EN ÅNDELIG MISSION!

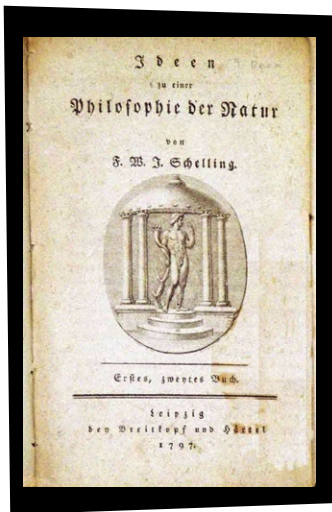
Jean-Jacques Rousseau (1712- 1778)

”Det er ikke nogen let opgave at adskille det oprindelige og det kunstige i menneskets nuværende natur og [dermed] have et kendskab til en tilstand, som ikke eksisterer mere, om måske aldrig har eksisteret og som sandsynligvis aldrig vil komme til at eksistere, men som det alligevel er nødvendigt at have en klar forestilling om for grundigt at kunne bedømme vores nuværende tilstand.”

Citeret fra: Niels Amstrup: *Anarki versus orden. Rousseau og Kant om international politik*, 2006

Filosoffen Rousseau mente, at mennesket i sin oprindelige og grundlæggende natur var godt og at menneskets følelser og samvittighed altid var stærkere end fornuften. Rousseaus mange skrifter er indbyrdes modstridende og siden er der draget overdrevne konklusioner om hans kærlighed til et primitivt, oprindeligt liv. Tilskrevne slagord som ”Tilbage til naturen” er fortolkninger, der aldrig har kunnet genfindes i hans egne skrifter. Rousseau kritiserede samfundsudviklingen og oplysningsforfatterne tro på fornuften som redskab til at opdrage mennesket til gode samfundsborgere. For at leve et harmonisk liv måtte mennesket forstå sine rødder og erkende sin oprindelige naturtilstand. Rousseau lagde vægt på samvittigheden, som udspringer af følelser eller har med instinkter at gøre. Ifølge Rousseau leder samvittigheden altid mennesket på rette vej, mens fornuften truer med at sprænge gode relationer og føre til indre splid og forvirring. For Rousseau fandtes der to muligheder for at skabe gode mennesker: Den ene var at holde de naturlige og uspolerede børn væk fra samfundets skadelige indflydelse. Den anden var at forandre hele samfundet fra grunden. Derfor blev Rousseaus filosofier opfattet som revolutionære og dannede grundlag for Den franske Revolution i 1789. Rousseaus tro på følelsernes og samvittighedens betydning fik også indflydelse på romantikkens verdenssyn i 1800-tallet.

Kilde: Sven-Eric Liedman: *De politiske ideers historie*, G.E.C. Gads Forlag, København, 2000

GULDALDERKUNST ER
PÅ EN ÅNDELIG MISSION!

F.W.J. Schelling (1775–1854)

”Ånden slumrer i stenen, drømmer i planten, vågner i dyret og kommer til bevidsthed i mennesket.”

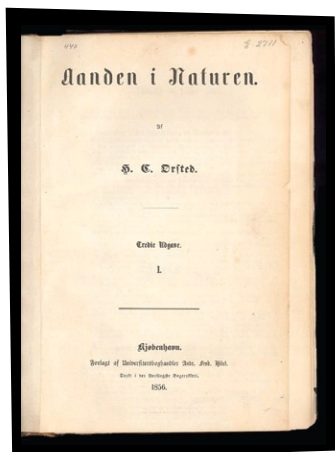
”Tiden for den blot historiske tro er forbi. Vi har en åbenbaring, der er ældre end enhver skreven, naturen. Denne rummer forbilleder, som endnu intet menneske har tydet, mens den skrevne for længst har fået deres opfyldelse og udlægning. Det eneste sande system for religion og videnskab ville, hvis forståelsen af hin uskrevne åbenbaring var tilgængelig, ikke fremstå i den nødtørftigt stads af enkelte filosofiske og kritiske begreber, men i sandhedens og naturens fulde glans på én gang.”

F.W.J. v. Schelling: *Sämtliche Werke*, 1. abt. bd.VII, s 415, 1856 - 1861

For filosofen Schelling var natur og fornuft ikke adskilt. Naturen skulle opfattes som en hel og organisk organisme, der ikke kun kunne forstås gennem sansning og observation. Fornuften var ikke alene en menneskelig egenskab, men fandtes også i naturens meningsfulde (fornuftige) sammenhæng. Naturens ånd kunne således ikke skilles fra menneskets ånd. Derfor måtte natur og ånd opfattes som en enhed, hvor ånden er den usynlige natur og naturen er den synlige ånd. Schelling mente, at der i naturen fandtes forbilleder for mennesket, der endnu ikke var åbenbaret, og at mennesket kunne opnå selvbevidsthed gennem erkendelser i naturen. Som toppen på kransekagen tilføjede Schelling kunsten: den kunstneriske skabelsesproces forenede natur og frihed, fordi kunst kan udtrykke det absolutte, der er større end både menneske og natur. Derfor måtte filosofien søge at forstå denne forening af natur og frihed gennem kunsten.

Kilder: *Filosofi. Nyere tid*, Politikens Forlag, 1993 og Helge Kragh: *Natur, Nytte og Ånd, 1730-1850. Dansk naturvidenskabs historie*, bd. 2, Aarhus Universitetsforlag, Aarhus, 2005

GULDALDERKUNST ER
PÅ EN ÅNDELIG MISSION!

H.C. Ørsted (1777-1851)

”Videnskabsmanden, naar han til fulde forstaar sin egen Bestræbelse, maa ansee Videnskabens Dyrkelse som en religionssag. Det er hans natlige Lampe, der skal oplyse Jorden. Vee ham, om han ikke føler sit kald som en røst fra Guddommen.”

H.C. Ørsted i: Helge Kragh: *Natur, Nytte og Ånd, 1730-1850. Dansk naturvidenskabs historie*, bd. 2, Aarhus Universitetsforlag, Aarhus, 2005

”Hvad aanden lover, det holder Naturen.”

Romantikens og guldalderens forståelse af verden forsøgte at forene etiske, æstetiske og videnskabelige aspekter til en samlet enhed. Det sande, gode og skønne kunne ikke være i modsætning til hinanden, men var forskellige udtryk for samme grundprincip. Man anså videnskab som kunst og kunst som en nødvendighed for videnskabelig erkendelse. Som videnskabsmand og fysiker lagde Ørsted stor vægt på naturlovenes uigenkaldelige sandhed. Dog nåede Ørsted frem til, at naturen måtte opfattes som større helhed, hvis man skulle forstå hvad naturen var for en størrelse. Ørsted kendte Schellings naturfilosofi, som han først anså for falsk. Senere udgav H.C. Ørsted sit hovedværk, *Ånden i naturen*, i 1850. Her hævdede Ørsted, at den fornuft, der gør sig gældende i naturen, er den samme, der gør sig gældende i menneskets egne bestræbelser. Ørsted fastholdt naturlovene som sande og nødvendige, men når naturlovenes nødvendighed var baseret på fornuft, udelukkede det ikke, at der samtidig var et gudsbestemt formål i naturen. Det sande, det gode og det skønne var ikke hinandens modsætninger, men udsprang fra en fælles helhed.

Kilde: Helge Kragh: *Natur, Nytte og Ånd, 1730-1850. Dansk naturvidenskabs historie*, bd. 2, Aarhus Universitetsforlag, Aarhus, 2005